

MONOGRAFIEËN PRIVAATRECHT

12 Relatievermogensrecht

Prof. mr. M.J.A. van Mourik

Prof. mr. F.W.J.M. Schols

Veertiende druk

 Wolters Kluwer

Deventer – 2021

VOORWOORD BIJ DE VEERTIENDE DRUK

Op 1 januari 2018 trad de wet tot beperking van de omvang van de wettelijke gemeenschap in werking. Dat noodzaakte tot een ingrijpende herziening van de tekst van dit boek. In deze nieuwe druk worden vooral de recente literatuur en jurisprudentie verwerkt, voor zover gepubliceerd vóór 1 juni 2021. Het overgangsrecht leidt ertoe dat vooralsnog ook het oude regime van de wettelijke gemeenschap volop van toepassing zal zijn. Dat maakt de inrichting van dit boek er niet eenvoudiger op. De lezer wordt aangeraden goed te letten op de titels van de paragrafen.

In het voorwoord bij de vorige druk werd ervan uitgegaan dat deze veertiende druk alleen zou worden bewerkt door de ondergetekende sub 2. De goede conditie van de ondergetekende sub 1 leidde er evenwel toe dat de auteurs de goede samenwerking bij de bewerking in deze druk voortzetten.

De eerste druk van dit werk verscheen in 1972 onder de titel *Huwelijk en vermogensrecht*. De titel werd in 1994 (zevende druk) gewijzigd in *Huwelijksvermogensrecht*. Thans luidt de titel *Relatievermogensrecht*, hetgeen aansluit bij de aandacht die in dit boek wordt besteed aan het geregistreerd partnerschap en het informeel samenleven.

Het boek behandelt overwegend het Nederlandse relatievermogensrecht, maar besteedt ook aandacht aan het Caribische relatievermogensrecht en het in dit kader relevante internationaal privaatrecht.

Een handzaam boek voor studie en praktijk.

Ravenstein/Leuth, juni 2021

M.J.A. van Mourik
F.W.J.M. Schols

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord bij de veertiende druk / V

Afkortingen / XIII

Enige verkort aangehaalde werken / XV

HOOFDSTUK 1

Huwelijk en relatie / 1

- 1 Het huwelijk: relatie en instituut / 1
- 2 Geschiedenis: juridisering, gelijkwaardigheid en gelijkgerechtigdheid / 3
- 3 Het geregistreerd partnerschap / 6
- 4 Informeel partnerschap / 7
- 5 Enkele cijfers / 9

HOOFDSTUK 2

Huwelijk en vermogensrecht; algemeen / 11

- 6 Huwelijksvermogensrecht / 11
- 7 Elkander het nodige verschaffen (art. 1:81 BW) / 12
- 8 Samenwoning / 14
- 9 Recht op informatie / 15
- 10 Aansprakelijkheid en draagplicht / 15
- 11 Uitwinning en verhaal / 16
- 12 Vermenging en verrekening / 19
- 13 De recente renovatie van het huwelijksvermogensrecht; overgangsrecht / 20

HOOFDSTUK 3

De kosten van de huishouding / 23

- 14 Draagplicht en fourneerplicht (art. 1:84 BW) / 23
- 15 Vervalbeding; rechtsverwerking / 26
- 16 De 'gewone gang van de huishouding'; hoofdelijke aansprakelijkheid / 27
- 17 De kosten der huishouding(en) bij niet-samenwoning / 31

HOOFDSTUK 4

Beschermende bepalingen / 33

- 18 Inventarisatie / 33
- 19 Rechtshandelingen tussen echtgenoten / 33
- 20 Rechtshandelingen verricht door een der echtgenoten / 34
- 21 Het toestemmingsvereiste in het algemeen (art. 1:88 BW) / 34
- 22 Rechtshandelingen ten aanzien van woning en inboedel / 35
- 23 Giften / 37
- 24 Zich sterk maken voor derden / 39
- 25 Zich sterk maken ten behoeve van een BV / 41
- 26 Overeenkomsten van goederenkrediet / 44
- 27 Art. 1:88 BW in internationale verhoudingen / 44
- 28 Vernietiging / 45
- 29 Verjaring / 47
- 30 Huur van woonruimte / 47

HOOFDSTUK 5

Bestuur / 49

- 31 Bestuursbevoegdheden / 49
- 32 Overlaten van bestuur / 50
- 33 Toetreding en niet-nakoming / 51
- 34 Bestuursopdracht door de rechtbank / 52
- 35 Derdenbescherming / 54
- 36 Scheiding van tafel en bed en dergelijke / 55
- 37 Opheffing van de gemeenschap bij rechterlijke beschikking / 56

HOOFDSTUK 6

Vergoedingsrechten en vergoedingsplichten / 59

- 38 Inleiding / 59
- 39 De term 'vergoeding' / 60
- 40 Vergoedingsrechten en -plichten in de wet / 61
- 41 Vergoeding op basis van economische deelgerechtigdheid / 63
- 42 Verfijningen van de economische deelgerechtigdheid-benadering / 67

HOOFDSTUK 7

De wettelijke gemeenschap van goederen / 69

- A. Algemeen / 69**
- 43 Inleiding / 69
- 44 De wenselijkheid van een gemeenschap van goederen als primair stelsel / 70
- 45 De huwelijksgemeenschap als gemeenschap / 72

B.	De omvang van de wettelijke gemeenschap van goederen / 75
46	Inleiding / 75
46.1	De omvang van de wettelijke gemeenschap ontstaan op of na 1 januari 2018 / 75
46.2	De redelijke vergoeding voor 'kennis, vaardigheden en arbeid' (art. 1:95a BW) / 77
46.3	Van de nieuwe wettelijke gemeenschap uitgezonderde goederen / 79
46.4	Van de nieuwe wettelijke gemeenschap uitgezonderde schulden / 81
46.5	De omvang van de wettelijke gemeenschap ontstaan vóór 1 januari 2018 / 81
46.6	Van de oude wettelijke gemeenschap uitgezonderde goederen / 82
46.7	Van de oude wettelijke gemeenschap uitgezonderde schulden / 82
46.8	De insluitingsclausule / 83
46.9	Pensioenrechten / 83
46.10	Vruchtgebruiken voor de langstlevende echtgenoot / 84
46.11	Andere 'andere wettelijke rechten', legitimaire rechten en quasilegaten / 84
C.	Uitsluitingsclausule / 85
47	Inleiding / 85
47.1	Rechtsgrond / 85
47.2	Dwingend karakter / 86
47.3	Vorm / 87
47.4	Het tijdstip van clausulering / 87
47.5	De enkel materiële schenking (gift) / 88
47.6	Relatie tot de legitieme portie / 88
47.7	Relatie tot verknochtheid / 88
47.8	Schenking tussen echtgenoten / 89
47.9	Clausulering verbonden aan enig erfgenaamschap, ouderlijke boedelverdeling of wettelijke verdeling / 89
47.10	Voorwaardelijke clausulering / 90
48	Clausulering en verrekenbedingen / 90
49	Relatie tot vergoedingsrechten en -plichten / 91
D.	Verknochtheid / 91
50	Verknochtheid in het algemeen / 91
51	Verknochte goederen / 93
52	Vruchten / 97
53	Hetgeen wordt geïnd op eigen vorderingen / 97
54	Schadevergoeding betreffende eigen goederen / 98
55	Zaaksvervanging (art. 1:95 lid 1 BW) / 98
56	Het aandeel in een vennootschappelijke gemeenschap / 98
57	Schulden betreffende niet tot de gemeenschap behorende goederen / 99
58	Schulden in verband met quasilegaten / 99
59	Verknochte schulden / 100
E.	Bestuur / 101
60	Bestuur over gemeenschapsgoederen / 101
61	Overschrijding van bestuursbevoegdheid / 103
62	Bestuur en 'beroep en bedrijf' / 103
63	Bestuur en vergoedingsrechten / 105

HOOFDSTUK 8

Huwelijkse voorwaarden / 107

- 64 Algemene en praktische opmerkingen / 107
- 65 Huwelijkse voorwaarden in de praktijk / 110
- 66 Het begrip 'huwelijkse voorwaarden' / 112
- 67 De aard van de overeenkomst van huwelijkse voorwaarden / 115
- 68 Goede zeden en openbare orde / 115
- 69 Koop en schenking tussen echtgenoten / 116
- 70 De bestuursovereenkomst / 117
- 71 De contractuele regeling aangaande de kosten der huishouding / 117
- 72 Het verblijvingsbeding tussen echtgenoten / 118
- 73 De vaststellingsovereenkomst / 119
- 74 Het echtscheidingsconvenant / 120
- 75 Bijzondere verbodsbepalingen / 121
- 76 Vormvoorschriften / 121
- 77 Huwelijkse voorwaarden tijdens het huwelijk; reparatiehuwelijk / 123
- 78 De zorgplicht van de notaris / 126
- 78.1 Zorgplicht jegens de echtgenoten / 126
- 78.2 Zorgplicht jegens derden / 126
- 79 Wilsgebreken; misbruik van omstandigheden en dwaling / 128
- 80 Uitleg van huwelijkse voorwaarden / 129

HOOFDSTUK 9

Voormalige wettelijke keuzestelsels / 131

- 81 Stelsels met een beperkte gemeenschap van goederen / 131
- 82 Gemeenschap van vruchten en inkomsten / 131
- 82.1 Uitgezonderde goederen / 132
- 82.2 Uitgezonderde schulden / 133
- 82.3 Beroeps- en bedrijfsvermogen (art. 1:126 BW (oud)) / 133
- 83 Gemeenschap van winst en verlies (art. 1:128 BW (oud)) / 134
- 84 Wettelijk deelgenootschap (art. 1:132 e.v. BW (oud)) / 134
- 85 Deelgenootschap (art. 1:129 BW (oud)) / 136

HOOFDSTUK 10

Koude uitsluiting / 137

- 86 Inleiding / 137
- 87 Redelijkheid en billijkheid / 139
- 88 Onvoorzienne omstandigheden / 140
- 89 Ongerechtvaardigde verrijking / 142
- 90 Natuurlijke verbintenis / 143

HOOFDSTUK 11

Verrekenstelsels / 145

- 91 Inleiding; historie / 145
- 92 De begrippen 'verrekenen', 'inkomsten' en 'vermogen' / 146
- 93 Buiten de verrekening vallend vermogen / 148
- 94 Wettelijk vermoeden; opgaveplicht / 149
- 95 Belegging van verrekenbaar vermogen / 150
- 96 Belegging met geleend geld; aflossen / 151
- 97 Wijze van verrekening; betaling / 153
- 98 Het periodiek verrekenbeding / 154
- 99 Vervalbeding / 156
- 100 Het niet nagekomen periodiek verrekenbeding / 157
- 101 De grootaandeelhouder / 160
- 102 Zekerheidstelling en pauliana / 163
- 103 Verrekenbeding, faillissement en schuldsanering / 164
- 104 Finale verrekenbedingen / 166
- 105 Overgangsrecht / 168

HOOFDSTUK 12

Gemeenschap van bepaalde zaken / 171

- 106 Inleiding / 171
- 107 Gemeenschap van inboedel / 171
- 108 Gemeenschap van huis / 172

HOOFDSTUK 13

Bewijslevering / 175

- 109 Bewijslevering algemeen / 175
- 109.1 Bewijslevering tussen (gewezen) echtgenoten / 175
- 109.2 Bewijslevering tegen derden / 176

HOOFDSTUK 14

Ontbinding, vereffening en verdeling / 179

- 110 Ontbinding / 179
- 111 Gevolgen van ontbinding; vereffening; art. 1:102 BW / 180
- 112 Afstand van de gemeenschap / 182
- 113 Verdeling / 184
- 114 Waarde en waardering / 186

HOOFDSTUK 15

Pensioen / 189

- 115 Inleiding / 189

- 116 Pensioenverrekening / 190
117 Pensioenverevening en pensioenverdeling / 192

HOOFDSTUK 16

Faillissement en schuldsanering / 197

- 118 Inleiding / 197
119 Faillissement vóór ontbinding / 197
120 Faillissement na ontbinding / 198
121 De omvang van de boedel; bewijslevering / 199

HOOFDSTUK 17

Internationaal privaatrecht / 201

- 122 Inleiding / 201
123 Het Haags huwelijksvermogensverdrag 1978 / 203
124 Het Haags Huwelijksgevolgenverdrag van 1905 / 206
125 Het arrest *Chelouche/Van Leer*: de drietrapsladder van de Hoge Raad / 207
126 De Europese huwelijksvermogensrechtverordening/geregistreerdpartnerschapsverordening / 208
127 Conflictregelkalender / 211

HOOFDSTUK 18

Informeel samenleven en vermogensrecht / 213

- 128 Inleiding / 213
129 Algemeen vermogensrecht; (stilzwijgende) overeenkomst / 214
130 Analoge toepassing van huwelijksvermogensrecht? / 216
131 Analoge toepassing van het personenvennootschapsrecht / 216
132 Het samenlevingscontract / 217

HOOFDSTUK 19

Caribisch huwelijksvermogensrecht / 219

- 133 Inleiding / 219
134 Rechten en plichten van echtgenoten / 219
135 De wettelijke gemeenschap van goederen / 221
136 Huwelijksvoorwaarden / 222
137 Pensioen en internationaal huwelijksvermogensrecht / 223

Artikelenregister (Burgerlijk Wetboek) / 225

Jurisprudentieregister / 229

Trefwoordenregister / 239

Verschenen titels Monografieën Privaatrecht / 245

HOOFDSTUK 1

Huwelijk en relatie

1 Het huwelijk: relatie en instituut

De term 'huwelijk' kan in verschillende zin worden begrepen. In sociaal-maatschappelijk opzicht kan hij worden gebezigd ter aanduiding van een bepaalde relatie tussen twee mensen. De jurist zal eerder geneigd zijn te denken aan het instituut huwelijk zoals dat in de wet geregeld wordt en waaraan rechtsgevolgen worden gekoppeld. De bemoeienis van een wetgever met de in beginsel op affectie gebaseerde tweerelatie als zodanig, is niet vanzelfsprekend. In oude tijden was daarvan geen sprake.

De kerkelijke overheid ging zich als eerste in regelend opzicht met het huwelijk bezighouden; zie hierna nr. [2]. Pas sinds de Franse Revolutie maakt de wereldlijke overheid de dienst uit. Maar voor de goede orde bepaalt art. 1:30 BW dat de wet het huwelijk alleen in zijn 'burgerlijke betrekkingen' beschouwt.

Het primaat van de Staat uit zich in art. 1:68 BW en art. 449 Sr. Het is verboden 'godsdienstige plechtigheden' te doen plaatsvinden voordat partijen 'de bedienaar van de eredienst' hebben doen blijken dat het huwelijk ten overstaan van de ambtenaar van de burgerlijke stand is voltrokken. Het antwoord op de vraag waar de grens ligt tussen godsdienstige plechtigheden en andere min of meer verheven ceremoniële activiteiten valt niet zo gemakkelijk te geven. Wat daarvan zij, art. 1:68 BW is in strijd met de vrijheid van godsdienst, zodat de godsdienstige burger het verbod aan de laars kan lappen. Daaraan doet niet af dat de Kerk om praktische redenen weinig problemen heeft met het verbod. De Kerk, vertegenwoordigd door de bedienaar van de eredienst, is immers zelf niet bij machte gedegen te onderzoeken of aan de huwelijksvereisten is voldaan en sluit zich graag aan bij de bevindingen van de ambtenaar van de burgerlijke stand. Art. 1:68 BW draagt ertoe bij dat polygamie buiten de kerkdeur gehouden wordt. Art. 1:68 BW is echter niet van toepassing op het geregistreerd partnerschap (art. 1:80a lid 5 BW).

Over de relatie tussen kerkelijk en burgerlijk huwelijk A.J.M. van Overveldt, *De dualiteit van kerkelijk en burgerlijk huwelijk* (diss. Nijmegen), 1953 en J.S.L.A.W.B. Roes, *FJR* 2001, p. 111 e.v. De Staatssecretaris van Justitie merkte op (*NJB* 2001, p. 2118) dat het belang van art. 1:68 BW vooral is gelegen in het feit dat het een 'regeling van de sociale orde' betreft, mede ter voorkoming van misverstanden. In Duitsland staat sinds 1 januari 2009 het 'staat-liche Recht' niet meer in de weg aan 'die kirchliche Trauung'; vgl. Dieter Schwab, *FamRZ* 2008, p. 1121 e.v. In *FamRZ* 2010, p. 81 e.v. leest men dat de Evangelische Kirche niettemin een voorafgaand burgerlijk huwelijk eist. In de casus van Hof Den Haag 7 oktober 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:3989 werd (zinloos) gestreden over de vraag of in Nederland ter zake van het huwelijk burgerlijk recht of 'goddelijk recht' moest worden toegepast.

De relatie die in het Nederlands recht wordt aangeduid met de term 'huwelijk', betreft twee mensen. Sinds 1 april 2001 (Wet van 21 december 2000, *Stb.* 2001, 9) zijn de geslachtelijke kenmerken van de betrokken personen juridisch niet meer relevant. Art. 1:33 BW bepaalt nog slechts dat een persoon slechts met één andere persoon 'door het huwelijk' verbonden kan zijn. Voormelde wet brak met het eeuwenoude gegeven dat huwelijk en voortplanting onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. De geslachtelijke verscheidenheid was voorwaarde voor de geboorte van kinderen. De daarmee samenhangende afhankelijkheden en zorgplichten dwongen de kerkelijke of wereldlijke wetgever tot regelgeving. Wat overigens niet wegnam dat het huwelijk ook toegankelijk was voor heterokoppels die voortplanting niet beoogden.

Het als Paars II aangeduide kabinet (PvdA-VVD 1998-2002) schreef over het voornemen tot openstelling in 1998 in een brief aan de Tweede Kamer (*Kamerstukken II* 1997/98, 22 700, nr. 23):

“Vóór de openstelling van het huwelijk pleit het verbod van discriminatie. De eis dat de huwelijkspartners van verschillend geslacht zijn, wordt gezien als een vorm van onderscheid naar geslacht en homoseksuele gerichtheid, waarvoor geen objectieve en redelijke rechtvaardigingsgrond bestaat.

Sommigen ervaren het als krenkend dat het huwelijk niet is opengesteld voor personen van gelijk geslacht. Aan het huwelijk wordt maatschappelijk gezien een bepaalde symbolische en emotionele waarde toegekend. Uit het feit dat voor paren van gelijk geslacht de gehuwde staat niet bereikbaar is, zou kunnen worden afgeleid dat aan hun relatie mindere waarde wordt toegekend.”

Over de discussie voorafgaand aan de openstelling *Asser/De Boer, Kolkman & Salomons 1-II* 2016/56. Zie ook de kanttekeningen bij deze brief, opgenomen in nr. 1 van de twaalfde druk van dit boek. Met kracht kan gepleit worden voor afschaffing van het geregistreerd partnerschap. Dat is volstrekt overbodig geworden, tenzij men de term 'huwelijk' te beladen vindt. Het zou evenwel ook voorstelbaar zijn dat de overheid alleen het geregistreerd partnerschap aanbiedt en het huwelijk reserveert voor de religieuze instituties.

Het huwelijk is thans, net als het geregistreerd partnerschap, vooral een *organisatiemodel* waarvoor in een contractuele sfeer wordt gekozen. Zoals de personenvereniging er is voor in de private sfeer samenwerkende personen, zo wordt de burger het huwelijk aangeboden ingeval hij met een ander in publiek-georganiseerde vorm wenst samen te leven. Wat dat samenleven precies moet inhouden, is overigens niet helemaal duidelijk. Een samenwoningplicht jegens elkaar (art. 1:83 BW (oud)) bestaat niet (meer) en nergens blijkt dat de echtelieden duurzaamheid dienen na te streven. De lotsverbondenheid (dwingendrechtelijke wederzijdse zorgplicht) van art. 1:81 BW is het enige materiële kenmerk dat ertoe doet. Zie nr. [7].

Als de nadruk gelegd wordt op het huwelijk als wettelijk geregeld organisatiemodel dringt de vraag zich op of het overweging verdient het model zodanig in te richten dat het ruimte biedt voor polygame relaties. Ten principale kunnen daartegen geen bezwaren (meer) bestaan. De inrichting van het model wordt slechts gecompliceerder. Vgl. S.P.K. Welie, *FJR* 2010, p. 252 e.v. In dit verband kan ook worden gewezen op de mogelijkheid dat een kind in de toekomst drie of vier ouders heeft. Zie daarover het rapport van de staatscommissie Herijking Ouderschap, getiteld *Kind en ouders in de 21ste eeuw* (Den Haag, december 2016).

Schonewille, *Partijautonomie in het relatievermogensrecht*, diss. Leiden 2012, p. 289 e.v. benadrukt dat de relativering van het huwelijk in volle gang is en levert een proeve van een wetsvoorstel 'civiel partnerschap'. Daarin hebben zijns inziens contractsvrijheid en solidariteit

een evenwicht gevonden. De dissertatie is besproken door F. Schols, *WPNR* 2012/6952. Zie ook Van Mourik in Edith Brugmans (ed.), *Instituties in beweging* (Annalen van het Thijmgenootschap 2012), Nijmegen: Valkhof Pers 2012, p. 79 e.v.

Aan het huwelijk en het geregistreerd partnerschap zijn vermogensrechtelijke gevolgen verbonden. Daarover gaat het in dit boek. Het basispakket dat geboden wordt, kan nog steeds als een relatievermogensrechtelijk warm bad omschreven worden. Gedoeld wordt met name op de beperkte gemeenschap van goederen, de pensioenverevening/pensioenverdeling en de dwingende wederzijdse zorgplicht (art. 1:81 BW) die zich na echtscheiding manifesteert in de alimentatieregeling (art. 1:157 BW). Maar het badwater is door met name de beperking van de gemeenschap van goederen in 2018 en de Wet herziening partnernalimantatie per 1 januari 2020 enigszins afgekoeld.

Aan het huwelijk verbonden gevolgen zoals boedelmenging (gemeenschap van goederen) en erfrecht kunnen personen van laag allooi in de verleiding brengen hulpbehoevende en/of wilsonbekwame personen naar het stadhuis te dirigeren. En indien de ambtenaar van de burgerlijke stand zichzelf als enkel ceremoniemeester beschouwt, stelt hij geen vragen en verleent hij steeds met een blij gezicht zijn ambachtelijke tussenkomst, ook al bedraagt het leeftijdsverschil vijftig jaar. Aan een marginale toets betreffende de inhoud van de relatie en het doel van het huwelijk waagt een slaafse ambtenaar zich niet. In HR 11 februari 2000, *NJ* 2000/259 was de geldigheid van een huwelijk tussen een 98-jarige man en een 48-jarige vrouw aan de orde. De vraag of iemand ten tijde van de voltrekking compos mentis is, dient te worden onderscheiden van de vraag of iemand van 98 jaar per definitie niet in een zodanig afhankelijke en kwetsbare positie verkeert dat sowieso de vraag gesteld moet worden of de 48-jarige wel uit is op een huwelijkse relatie zoals de wetgever deze voor ogen heeft. De vraag luidt of aan een dergelijk huwelijk per definitie de wettelijke gevolgen moeten worden verbonden. De omstandigheden van het geval zouden het antwoord mede moeten bepalen. Zie in dit verband ook Hof Arnhem 5 april 2012, *LJN* BW6572, Hof 's-Gravenhage 8 februari 2012, *LJN* BV4099, *NJ* 2013/378 en Hof 's-Hertogenbosch 5 oktober 2017, *ECLI:NL:GHSHE:2017:4219*. Dat een huwelijk nietig blijkt te zijn, zegt nog niets over de gevolgen van een uiterste wil. Zie Rechtbank Zeeland-West-Brabant 8 augustus 2017, *ECLI:NL:RBZWB:2017:5079* en Ter Haar, *Tijdschrift Erfrecht* 2018/1. Art. 1:77 BW schetst de rechtsgevolgen van een nietig huwelijk. Sinds 1 april 2014 kunnen ook afstammelingen nietigverklaring van een huwelijk verzoeken dat in een toestand van wilsonbekwaamheid is aangegaan (art. 1:69 lid 1 onderdeel a BW). Het Caribische relatievermogensrecht biedt met art. 1:92a en 1:152 BW een misbruik-van-omstandighedenregime. Zie nr. [134]. Zie verder Van Mourik, 'De rechtsgevolgen van een huwelijk met innerlijk voorbehoud', *WPNR* 1999/6341, waarover Hidma in: *Yin Yang* (Van Mourik-bundel 2000), p. 63 e.v. en hierna nr. [113], waar de verdeling van de huwelijksgemeenschap aan de orde komt.

2 Geschiedenis: juridisering, gelijkwaardigheid en gelijkgerechtigdheid

Het Concilie van Trente (1563) is voor de juridisering ('Verrechtlichung') van de huwelijkse relatie van beslissende betekenis. Het was de Kerk al lang een doorn in het oog dat zoveel 'clandestiene huwelijken' bestonden. Dat was het onvermijdelijke gevolg van het feit dat wilsovereenstemming voldoende werd geacht om een huwelijk tot stand te brengen. 'Consensus facit nuptias' luidde de boodschap in die dagen. En het zal niet bevreemden dat al die geheimzinnigheid niet bevorderlijk was voor de rechtspositie van kinderen, in het bijzonder in hun relatie tot de verwekker. Wilsovereenstemming gaat nu eenmaal per definitie mank aan objectieve zichtbaarheid.

De Kerk verlangde in het vervolg een huwelijkssluiting ten overstaan van een priester en in tegenwoordigheid van twee getuigen. Aldus kreeg het huwelijk een openbaar (publiek) karakter en werd het mogelijk een administratie bij te houden op grond waarvan begin en einde van het huwelijk onwrikbaar konden worden vastgesteld. Dit laatste is vooral van belang voor het verbinden van rechtsgevolgen aan het huwelijk. Het huwelijk als ordeningsmiddel.

De 'juridisering' van de relatie heeft een institutionaliserende werking. Het instituut huwelijk verheft zich in zeker opzicht boven het huwelijk als relatie. Het huwelijk als instituut is in zijn bestaan min of meer losgekoppeld van de wil van partijen. Formeel kan het instituut niet in onderling overleg worden opgeheven. Van eenzijdige opzegbaarheid wil de wetgever niet weten. Er dient een echtscheidingsgrond te bestaan. Art. 1:151 BW eist nog altijd dat het huwelijk 'duurzaam is ontworcht'. Zie ook art. 1:154 BW.

In de ogen van de wetgever is van 'duurzame ontworchtiging' sprake als voortzetting van de echtelijke samenleving 'ondraaglijk' is geworden en 'geen uitzicht op enigszins behoorlijke echtelijke verhoudingen' bestaat. Vgl. Van Mourik, Verstappen & Burgerhart, Handboek Scheiding Deel A 2020/13.6.1. In de praktijk wordt duurzame ontworchtiging blindelings aangenomen als partijen een gemeenschappelijk verzoek tot echtscheiding indienen. Als het verzoek eenzijdig wordt ingediend, is dat voor de rechter doorgaans een zeer ernstige aanwijzing dat duurzame ontworchtiging aan de orde is.

Liefde en genegenheid lenen zich als zodanig niet voor ordening. Niettemin is er veel geschreven over 'recht en liefde'. Zie D. van Eck in zijn opstel 'Verhouding recht en liefde', opgenomen in de bundel *Recht en Ethiek, geschriften van Prof. Mr. D. van Eck*, Deventer, 1971, p. 279 e.v., Paul Scholten in *Beschouwingen over recht*, Haarlem, 1924, p. 62 e.v., Dorien Pessers in *Liefde, solidariteit en recht*, (diss. UvA), 1999, de bundel *Recht en liefde*, Ars Aequi Libri 1996 en Van Mourik in *Recht Rechtvaardigheid en Ethiek*, Kluwer 2009, p. 25 e.v.

Naarmate de maatschappij en daarmee de wetgeving complexer wordt, gaat het instituut huwelijk een belangrijkere rol spelen bij de ordening van de samenleving. Dat manifesteert zich bijzonder op de terreinen der sociale zekerheid en het belastingrecht. Deze ontwikkelden zich vooral in de vorige eeuw en juist in die periode beheerst 'het romantische huwelijk' het sociale beeld. Belastingen en sociale zekerheden namen het huwelijk als hoeksteen. Draagkracht en zorgplicht beheersen ook thans nog het begrippenveld.

Over de ordeningsproblematiek reeds Verlegh, Van Maarseveen & Korthuis, *NJB* 1984, p. 857 e.v., die bepleiten het huwelijk geleidelijk uit de rechtsorde te laten verdwijnen en de betekenis van het huwelijk te beperken tot de persoonlijke levenssfeer. Een geheel ander geluid klinkt in een opstel van Van der Grinten in de Henriquez-bundel (1983), p. 97 e.v. Vgl. ook Asser/*De Boer, Kolkman & Salomons 1-II* 2016/53. Eerder werd reeds gewezen op Schonewille, *Partijautonomie in het relatievermogensrecht*, diss. Leiden 2012, waarin deze pleit voor de creatie van een 'civiel partnerschap'.

Het is voor menigeen tegenwoordig moeilijk voorstelbaar dat de gehuwde vrouw in Nederland nog tot 1 januari 1957 handelingsonbekwaam was. En ook dat tot 1 januari 1970 in de wet stond dat de man het 'hoofd der echtvereniging' was. De opheffing van de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw geschiedde door de inwerkingtreding van de Lex Van Oven op 1 januari 1957. De handelingsonbekwaamheid was een uitvloeisel van de in de historie zo diep wortelende maritale macht, de macht van de man tot het uitoefenen van gezag over zowel de persoon als het vermogen van de vrouw. Onverschillig was daarbij de aard van het huwelijksvermogensregime dat de echtgenoten voor de duur van hun

huwelijk hadden gekozen. Gezegd zij overigens dat de vrouw bij huwelijkse voorwaarden kon bedingen dat zij zelfstandig beheershandelingen mocht verrichten; voor daden van beschikking had zij echter steeds de machtiging van de man nodig.

Interessante rechtshistorische notities aangaande de maritale macht vindt men onder andere bij S.J. Fockema Andreea, *Bijdragen tot de Nederlandsche Rechtsgeschiedenis, eerste bundel* (1888), p. 37 e.v. alsmede bij J.C. Overvoorde, *De ontwikkeling van de Rechtstoestand der Vrouw, volgens het oud-Germaansche en oud-Nederlandsche recht* (diss. Leiden), 1891.

Hoewel reeds in 1927 J.C. van Oven in een preadvies voor de Nederlandse Juristen-Vereniging opheffing van deze allesbeheersende maritale macht bepleitte, duurde het nog dertig jaren alvorens hij met de invoering van de Lex Van Oven zijn kruistocht tot verheffing van de gehuwde vrouw kon afsluiten. Intussen waren overigens reeds verscheidene scherpe kanten van het wettelijk beginsel afgeslepen.

Zo verkreeg zij in 1927 de bevoegdheid als getuige op te treden bij het verlijden van authentieke akten, werd haar in 1934 toegestaan zelfstandig op te treden in de uitoefening van een beroep of bedrijf en bracht ook de belangrijke herziening van het kinderrecht in 1947 de positie van de gehuwde vrouw dichterbij de in de maatschappij heersende rechtsopvattingen. Nadat in 1954 reeds Meijers in zijn ontwerp voor een nieuw Burgerlijk Wetboek voorzag in de opheffing van de handelingsonbekwaamheid, was het de Lex Van Oven die de vrouw behoedde voor een wachttijd gelijk aan de parlementaire behandeling van het ontwerp voor Boek 1 van het nieuw Burgerlijk Wetboek.

De inhoud der wettelijke regeling kon uiteraard niet beperkt blijven tot de bepaling dat de gehuwde vrouw in het vervolg als handelingsbekwaam diende te worden aangemerkt. De emancipatieregeling had met name belangrijke consequenties voor de bestuursmacht ten aanzien van de tot een huwelijksgemeenschap behorende goederen alsmede voor het onveranderlijkheidsbeginsel dat in die tijd het recht betreffende de huwelijkse voorwaarden beheerste.

Hoe kan nu verklaard worden dat de Lex Van Oven in 1957 de regel dat de man het 'hoofd der echtvereniging' is, onaantast liet? Welnu, voor een juist begrip daarvan is het nuttig onderscheid te maken tussen *gelijkwaardigheid* en *gelijkgerechtigdheid*. In zijn MvA aan de Eerste Kamer gaf minister Van Oven hiervan blijk door uit te spreken dat tussen de echtgenoten *'een onmiskenbaar verschil in roeping, taak en verantwoordelijkheid'* bestaat. Weliswaar gaf de bewindsman te kennen dat de regel voor het eigenlijke huwelijksvermogensrecht van weinig betekenis zou kunnen zijn, maar hij voegde daar onmiddellijk aan toe *'dat de algehele gelijkstelling van man en vrouw buiten het gebied van het vermogensrecht niet is gegeven'*. Door Luijten werd de regel als volgt gekwalificeerd: *"Hij is geen uiting meer van maritale macht, gebaseerd op een ten onrechte onderstelde superioriteit, doch duidt een functie aan waarvan de verplichtingen zwaar wegen."* Vgl. Klaassen-Eggens-Luijten (1973), p. 6. Met andere woorden: gelijkwaardigheid impliceerde in die dagen niet noodzakelijk gelijkgerechtigdheid.

Intussen dient gezegd dat handhaving van 'het hoofd' zeer omstrede is geweest bij de parlementaire behandeling van het ontwerp-Van Oven, niet in het minst veroorzaakt doordat in het ontwerp-Meijers tevergeefs naar de regel werd gezocht. Ook in de literatuur werd het 'hoofd der echtvereniging' niet door eenieder met sympathieke belangstelling omringd. Men mocht derhalve vermoeden dat ter gelegenheid van de behandeling van Boek 1 van het nieuw BW (ingevoerd in 1970) een hernieuwde confrontatie tussen voor- en tegenstanders van het 'hoofd' zou plaatsvinden. Evenals voorheen werd de zaak ten principale aan de orde gesteld. Niet zozeer de praktische betekenis van de regel stond ter discussie als wel de levensbeschouwelijke en psychologische aspecten welke aan handhaving moesten worden

verbonden. Dat de bepaling geen afbreuk deed aan de gelijkwaardigheid der echtelieden stond voor bijkans eenieder buiten kijf. Uiteindelijk betekende de aanneming van een amendement van de heer Wierenga het formele einde van een regel die volgens sommigen 'een getuigenis van christelijke normen' inhield, volgens anderen 'niet anders is dan een aftands overblijfsel en een stuk fossiel'. Men zie *Parl. Gesch. BW Inv. Boek 1* 1969, p. 129 e.v. Over deze materie voorts onder andere Luijten, *Hoofd der Echtvereniging* (openbare les Nijmegen), 1960; Soons, *Twee kapiteins op één schip* (inaugurale rede Utrecht), 1967 en Rombach, *WPNR* 1968/5006.

De 'Wet tot wegneming van een aantal ongelijkheden tussen man en vrouw in het personen- en familierecht en in enige andere wetten' heeft, per 1 januari 1985, de laatste restanten van de maritale macht van de man in huwelijksvermogensrechtelijke aangelegenheden opgeruimd. Het betrof een wijziging van art. 1:83 BW (oud; keuze plaats van samenwoning), art. 1:85 BW en art. 1:86 BW (verschaffing van huishoudgeld). Van belang waren verder de wijzigingen betreffende de oplossing van geschillen inzake de uitoefening van het ouderlijk gezag. De wet dateert van 30 augustus 1984 (*Stb.* 1984, 404).

Levensbeschouwelijke en sociaal-economische omstandigheden bepalen in niet onbelangrijke mate de wijze waarop men de taken binnen de huishouding verdeelt. In een maatschappij waarin eenieder vrij is al dan niet te kiezen voor een huwelijk en waarin echtgenoten verstandig genoeg moeten worden geacht in onderling overleg afspraken te maken omtrent de taakverdeling is het verwerpelijk te betogen dat iemand die heeft gekozen voor een huishoudelijke rol en dus voor een economische afhankelijkheid van de buitenshuis werkende echtgenoot, niet geëmancipeerd is.

De aanvaarding van het feit dat het huwelijk kan leiden tot 'verlies aan verdien capaciteit' dient van invloed te zijn op de wijze waarop een huwelijk vermogensrechtelijk wordt afgewikkeld. De enkele constatering dat een natuurlijke verbintenis is ontstaan, bevredigt niet. Niettemin komt het recht veelal niet verder. Redelijkheid en billijkheid wordt nog steeds te weinig ruimte geboden. Verwezen wordt naar hoofdstuk 10, in het bijzonder nr. [87].

3 Het geregistreerd partnerschap

Sinds 1 januari 1998 kent Nederland naast het huwelijk het geregistreerd partnerschap (art. 1:80a e.v. BW). De vermogensrechtelijke en fiscale rechtsgevolgen komen overeen met die van het huwelijk. Zie onder meer art. 1:80b en art. 1:80d BW. Zo geldt de beperkte gemeenschap van goederen als basisstelsel, pensioenverevening/-verdeling en alimentatie. Opmerkelijk is dat art. 1:68 BW niet geldt als gekozen wordt voor een geregistreerd partnerschap. Andere verschilpunten: de scheiding van tafel en bed speelt niet bij het geregistreerd partnerschap, er bestaat geen vaste formule voor het 'jawoord' (art. 1:80a lid 6 BW) en een geregistreerd partnerschap is wel 'omzetbaar' in een huwelijk, maar een huwelijk niet in een geregistreerd partnerschap (art. 1:80g BW en art. 1:77 BW). Zie voor de verschillen ook Nuytinck 2021, nr. 71.

Anders dan aanvankelijk in de bedoeling lag, is een geregistreerd partnerschap ook mogelijk voor personen van verschillend geslacht. Hieraan ligt de gedachte ten grondslag dat het geregistreerd partnerschap een 'volwaardig alternatief' voor het huwelijk dient te zijn. Tevens wordt aldus voorkomen dat koppels van gelijk geslacht het gevoel krijgen in een speciaal voor hen ontworpen register te worden ondergebracht, hetgeen onbehagen zou kunnen oproepen. De vraag waarom sinds de openstelling van het huwelijk nog een 'volwaardig alternatief' voor het huwelijk moet worden geboden, leent zich niet voor geloofwaardige

beantwoording. Een pleidooi voor afschaffing verdient ondersteuning. Zo ook Nuytinck, *WPNR* 2008/6751 en *WPNR* 2011/6910.

Omdat het geregistreerd partnerschap voor sommigen wellicht minder zwaar overkomt dan het huwelijk speelt het een rol in het kader van de estate planning. De aan de publieke formaliteit verbonden boedelmenging (wettelijke gemeenschap van goederen) treedt immers ook op als geen gemeenschappelijke huishouding wordt gevoerd. Zelfs het bestaan van een op enigerlei affectie gebaseerde relatie is niet noodzakelijk. Boedelmenging kan leiden tot een niet met schenkbelasting belaste bevoordeling, omdat geen sprake is van een voltooide vermogenschuiving (HR 17 maart 1971, *BNB* 1971/94). De verdeling van een ontbonden huwelijksgemeenschap resulteert niet in een belaste verkrijging voor de overdrachtsbelasting (art. 3 WBR). Dat kan leiden tot oneigenlijk gebruik van de figuur.

HR 15 maart 2013, *LJN* BY0548 en *LJN* BY0561 oordeelde tot *fraus legis* in een geval waarin een geregistreerd partnerschap werd aangegaan voor één dag teneinde de overdrachtsbelasting te ontgaan.

Duitsland kende de *Eingetragene Lebenspartnerschaft*. De figuur was geregeld buiten het BGB en exclusief gereserveerd voor personen van gelijk geslacht. Met de komst van het huwelijk voor personen van gelijk geslacht per 1 oktober 2017 staat de figuur niet meer open voor toekomstige partners. Zie Pallandt, BGB, 2020, Buch 4, Familienrecht, Einleitung, Rn. 6.

In huwelijksvermogensrechtelijk en erfrechtelijk opzicht worden huwelijk en geregistreerd partnerschap, zoals reeds bleek, gelijk behandeld. Waar hierna over 'huwelijk' en 'echtgenoten' wordt geschreven, gelieve de lezer daaronder dan ook het geregistreerd partnerschap en de geregistreerde partners te begrijpen.

4 **Informeel partnerschap**

In de jaren zestig van de vorige eeuw begint de glorie van het instituut huwelijk te verbleken. Allerlei ontwikkelingen, zoals de uitvinding van een betrouwbaar anticonceptiemiddel, wijzigingen in het normbesef en het tanen van de kerkelijke invloed, brengen met name de vrouw in een andere positie ten aanzien van het huwelijk. De seksueel-emotionele en economische afhankelijkheid komt onder vuur te liggen. Het vooral door de vrouwenbeweging bediende geslacht is deels van emancipatoire, deels van feministische makelij. De vanzelfsprekendheid van het huwelijk verdwijnt, niet alleen voor vele vrouwen, ook voor talrijke mannen.

Het ongehuwd samenleven, in het verleden ook wel aangeduid als 'hokken' en 'concupinaat', ontwikkelde zich tot een aanvaardbaar alternatief voor het huwelijk. Aanvankelijk spreekt men van 'alternatieve samenlevingsvormen', later wordt het 'niet-huwelijkse tweerelatie' of iets dergelijks, waardoor beter tot uitdrukking wordt gebracht dat het ongehuwd samenleven *in juridisch opzicht* van andere orde is dan het huwelijk. Wij prefereren de uitdrukking '*informeel* samenleven', in tegenstelling tot het *formele* samenleven op basis van een huwelijk of, sinds 1998, een geregistreerd partnerschap.

Juridisch kenmerkt de informele relatie zich door een grote mate van vrijblijvendheid. Vooral denke men hierbij aan de opzegbaarheid en de niet-afdwingbare lotsverbondenheid.

Deze lotsverbondenheid uit zich bij het huwelijk en het geregistreerd partnerschap in een dwingende wederzijdse zorgplicht (art. 1:81 BW) die zich ook aan het einde van de rit (scheiding; erfrecht) kan manifesteren in een alimentatieplicht (art. 1:157 BW/art. 4:29 BW e.v.). Informeel samenwonen schept geen afdwingbare rechtsplicht tot onderhoud.

De gewijzigde opvattingen omtrent het huwelijk verklaren mede de sterke toeneming van het aantal echtscheidingen. Overigens duidt de toeneming van de echtscheidingsfrequentie er niet op dat de huwelijken van vroeger veel beter waren dan die van tegenwoordig. In oma's tijd bleef het huwelijk (als instituut) doorgaans in stand, ondanks de deplorabele toestand van de relatie. De economische afhankelijkheid van de gehuwde vrouw speelde daarbij een rol. Tegenwoordig legt het instituut het loodje zodra de relatie duurzaam is ontworcht. Daar helpt geen moedertjefief meer aan. Iets anders is dat in onze cultuur de strijd tegen de (dreigende) ontworchtning wellicht niet steeds met overgave wordt gevoerd.

Het informeel samenleven stelt zowel de samenlevers als de wetgever voor problemen. Het koppel vraagt zich bijvoorbeeld af hoe het, bijvoorbeeld in geval van overlijden en scheiding, gesteld is met de vermogensrechtelijke verhoudingen en met het nabestaandenpensioen. De overheid is vooral bezorgd over de toepassing van de belasting- en socialezekerheidswetgeving. Het streven naar 'gelijke behandeling' dwong tot verdere ontwikkeling en gedetailleerde invulling van het begrip '*partner*'.

In de wetgeving wordt, als een publieke registratie van het partnerschap ontbreekt, veelal aangeknoopt bij het bestaan van objectieve feiten als een gemeenschappelijke huishouding, de inschrijving op hetzelfde adres in de Basisregistratie Personen (BRP) en het bestaan van een notarieel verleden samenlevingscontract.

Zie bijvoorbeeld art. 5a AWR, art. 1.2 Wet IB 2001, art. 4:82 BW en art. 1a SW 1956. Aldus kan de wetgever zich neutraal opstellen ten opzichte van de aard van de relatie als zodanig. Opmerkelijk is wel dat voor de toepassing van art. 1:160 BW – 'samenleven als ware men gehuwd' – door de rechter veelal de eis wordt gesteld dat wordt samengeleefd op basis van *affectiviteit*. Vgl. bijvoorbeeld Hof 's-Hertogenbosch 29 juli 2010, LjN BN5576 en Hof 's-Gravenhage 20 juli 2011, LjN BR4051. Zie verder N.C.G. Gubbels, *Samenlevingsverbanden in de inkomstenbelasting en de schenk- en erfbelasting* (diss. Tilburg), 2011.

Voor de jurist is de gemeenschappelijke huishouding weliswaar een gegeven met een zekere objectieve betekenis, het haalt het wat dat betreft niet bij een registratie zoals die bij het huwelijk en het geregistreerd partnerschap plaatsvindt. Of iemand kostganger, huisknecht, dienstbode, huurder, langdurig logé of 'partner' is, kan niet steeds gemakkelijk worden vastgesteld. Ook de inschrijving in de BRP (Basisregistratie Personen) en de ondertekening van een notarieel samenlevingscontract laten ruimte voor vragen omtrent de inhoud van de relatie. Dit neemt niet weg dat kan worden overwogen ook aan informele samenlevingen relatievermogensrechtelijke of erfrechtelijke rechtsgevolgen te koppelen. Denk in dit kader aan alimentatie. Zie het Caribische art. 1:87a en 1:408b BW. Dit kan ook zonder de partijautonomie uit het oog te verliezen. De rechtszekerheid moet dan een stapje terug doen voor de rechtvaardigheid. Zie hoofdstuk 18.

Zij die niet kiezen voor het huwelijk of het geregistreerd partnerschap en de voorkeur geven aan informeel samenleven, laten niet altijd alles op zijn beloop. Uiteindelijk hebben ook 'gewone' samenlevers behoefte aan een zekere juridisering van hun relatie, getuige de plaats die het samenlevingscontract in de praktijk heeft verworven. Door de wetgever

wordt, zoals gezegd, veel betekenis toegekend aan de notariële akte waarin een relatiecontract is neergelegd.

Voor wat het erfrecht betreft, wezen wij op art. 4:82 BW. De notariële akte heeft in menig oog (verzekeringsmaatschappijen, pensioenfondsen, werkgevers) een status vergelijkbaar met een huwelijksakte. Ook de Algemene nabestaandenwet en de Wet IB 2001 kennen veel gewicht toe aan een samenlevingscontract. Misbruik ligt hier op de loer, aangezien papiergeduldig is.

De notariële akte openbaart dat *partijen op een bepaald moment verklaren* een gemeenschappelijke huishouding te voeren. Verklaringen hebben niet steeds een hoog waarheidsgehalte en het einde van een relatie pleegt bij een notaris niet te worden gemeld.

Indien een wet of een andere regeling het bestaan van een samenlevingscontract verlangt, rijst de vraag wat zo'n contract dient in te houden. Soms bemoeit de wetgever zich met de inhoud. Zie bijvoorbeeld art. 1a SW 1956, waar een wederzijdse zorgverplichting wordt verlangd. Er is hiervan overigens reeds sprake als iets wordt geregeld omtrent het dragen van kosten van de huishouding. We verwijzen de lezer naar hoofdstuk 18.

Tot een daadwerkelijk samenleven kan men zich uiteraard niet afdwingbaar verbinden.

5 Enkele cijfers

Degene die verzet is op cijfers kan terecht op de website van het CBS. Wat betreft huwelijk en geregistreerd partnerschap leest men aldaar dat in 2019 63.565 en in 2020 50.597 paren trouwden. In 2019 gingen 21.885 stellen en in 2020 24.159 stellen een geregistreerd partnerschap aan.

In de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw werden veel huwelijken gesloten, met een piek van 124.000 in 1970. Daarna daalde het aantal huwelijken, aldus het CBS. De populariteit van het geregistreerd partnerschap neemt toe. Zie www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/levensloop/trouwen.

Ook het informeel samenleven neemt toe. Inmiddels betreft het meer dan 1 miljoen stellen (2020: 1.037.200). Dit is ongeveer een verdubbeling sinds 1995 (518.116). Zie <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37975/table?dl=4586A>. De CBS-huishoudensprognose 2018-2060, CBS 2018, p. 21 liegt er ook niet om: "Paren wonen steeds vaker niet gehuwd samen. In 1971 kwam het vrijwel niet voor, in 1995 betrof het bijna 16 procent van alle paren. Inmiddels is 23 procent van de paren niet gehuwd. Aan het eind van de prognoseperiode zal naar verwachting 36 procent van de paren niet gehuwd zijn."

Het CBS informeert niet alleen over de toename van het aantal informele samenlevers, maar stelt ook vast ook dat een grote groep niets regelt bij overeenkomst (CBS, *Relatie en gezin in het begin van de 21e eeuw*, 2009, p. 15-22): "(...) Van de ongehuwde samenwoners kiest het merendeel voor een samenlevingscontract. Oudere ongehuwde samenwoners hebben of willen vaker een contract dan jongeren: van de ongehuwde samenwoners van 53 tot 63 jaar heeft of wil 84 procent er een, tegen 66 procent van de jongste samenwoners. Bijna een kwart van de jongeren heeft geen samenlevingscontract en wil dit ook in de toekomst niet afsluiten. Van de oudste ongehuwde samenwoners wenst maar één op de tien geen

samenlevingscontract.” Het aantal stellen dat een contract sluit, lijkt wel toe te nemen, zo blijkt uit www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2010/06/.

En hoe zit het met het uit elkaar gaan? Het moment suprême voor het relatievermogensrecht. In 2019 eindigden 30.041 huwelijken en in 2020 28.678 huwelijken in een echtscheiding. In 2019 gingen 2735 stellen en in 2020 2861 stellen met een geregistreerd partnerschap uit elkaar. Zie <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83519NED/table?searchKeywords=scheiden>.

“Vanaf eind jaren zestig nam het aantal echtscheidingen sterk toe. In 1965 gingen 6.000 gehuwde stellen uit elkaar, twintig jaar later waren dat er 34.000. Ten opzichte van het aantal echtparen betekende dit een stijging van ruim 2 per duizend tot bijna 10 per duizend. Sinds midden jaren negentig schommelt het aantal huwelijken dat in een echtscheiding eindigt rond de 10 per duizend. In 2019 strandden 8,9 van de duizend huwelijken”, aldus het CBS (<https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/levensloop/scheiden>). Het CBS volgde alle heterostellen, die in 2000 voor het eerst gehuwd of ongehuwd gingen samenwonen, en die nog geen kind hadden, tot 2015. Een kwart van de eerste samenwoners uit 2000 verbrak de relatie binnen vijf jaar, een kwart deed dat later. Zie <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/06>. De conclusie was als volgt: “Deze analyse maakt duidelijk dat samenwoners óf binnen enkele jaren uit elkaar gaan, óf langer bij elkaar blijven en samen een kind krijgen en/of trouwen. Van de stellen die in 2000 voor het eerst in hun leven gingen samenwonen en die niet trouwden en ook geen kind kregen, was 94 procent in 2015 niet meer bij elkaar. De breuk vond vooral in de eerste jaren van samenwonen plaats.”